

BOKOR ISTVÁN:

AZ ARC HELYE MÉG ÜRES

Egymás mellett hevertünk a homokban. A fehér-piros csíkos vászonernyő jól eső árnyékot borított ránk. Ray bal kezével a homokba markolt és apró gúlákba csorgatta tenyeréből. Időnként elsímította a kupacokat, azután újakat készített. Csak akkor nézett rám, ha nem értett valamit, vagy érdekesnek találta, amit mondtam. Ilyenkor összevonta szemöldökét.

Előttünk az aranyos napsugárban fürdő tenger szikrázó hullámcsipkéi táncoltak. A rómaiak Liburniának nevezték ezt a barátságos földsváot, mely Dalmáciát Itália provinciától elválasztotta.

A könyvkereskedésben ismerkedtünk meg, ahol egy művészettörténeti kiadvány-ványban lapoztam. A lányt ugyanaz a munka érdekelte, s én, mivel a boltban csak egy példány volt, lovagiasan átengedtem neki a művet. Könnyen tehettem, mert pénzemhez mérten magas volt az ára.

Most is elhozta a könyvet, egy ideig gyönyörködtünk a képekben, aztán másra terelődött a szó. Mindketten idegenek voltunk, más országból, más társadalmi rendszerből érkeztünk az Adria partjára. Ami egyelőre összehozott, a könyv volt és a római-kori emlékek. De még nem találtuk elég erősnek találkozásunk hídját, pedig ugyancsak építettük.

Ray elmondta, hogy történelemtanárnak készül. Ez már megszilárdította beszélgetésünk eddigi óvatoskodó hangnemét. Szaktárgyak, egyetem, pedagógia, generációk, fiatalok. Helyben voltunk. S feltettük egymásnak a kérdést. Boldogságot, élvezetet, vagy csak szórakozást keres a mai fiatalság?

Ray valami tréfás megjegyzést tett arra, hogy semmibe veszem — nyilván arra gondolt, egykori római területen vagyunk — a lex Julia de maritandis ordinibus és a lex Papia-Poppaeiát, melyeket Augusztus császár hozatott, hogy a férfiakat nősülésre kényszerítse. A tréfa kedvéért megjegyzendő, hogy Marcus Papius Mutilus és Quintus Pappaeus Sabinus consulok, akikről ezt a törvényt római szokás szerint elnevezték — agglagények voltak.

Vitatkoztunk, mert nem álltunk egyszerű kérdés előtt és mégis hétköznapi téma volt. Nem is a családalapítás képezte vitánk magját, hanem az ifjúkor örök játéka, a szerelem, a pár keresése, vagy — a partner keresése.

Ray most egyetlen halmocskává csorgatta a tenyerében tartott homokot.

— Nálatok is van ilyen vita? — kérdezte hirtelen.

— Azt hittem nálatok minden más.

Újabb homokot vett s tovább építette a homokgúlákat.

— Ez a kérdés az egész világon ugyanaz, Ray. A szív törvénye örök, a fiatalok nálunk is fiatalok. És mi is megkérdezzük, hogy boldogságot, élvezetet, vagy szórakozást keresnek-e?

A lány elsímította kezével a homokgúlákat.
— Teddy azt állítja, haszontalanok vagyunk. Mikor fiatal volt, rendesebbek voltak a fiúk és lányok. De én nem hiszem.

Kicsit zavarban voltam. Azt hittem mérgesen mondta mindezt, de arcán a gödröcskék kedves mosolyról tanúskodtak.

Karcsú hosszú lábszárú lányok mentek el mellettünk. Valamin hangosan nevettek.
— Divatosak. Most a fiús alakot szeretik — jegyezte meg Ray. Írgység morzsáját éreztem a hangjában.

— A nagy mesterek nem szerették a túl karcsú nőket. Akár Rubenset nézzük, a „Baltimorei Párizs története” mesterének modelljét, a lányt az egyszarvúval, talán még Raffaello Fornarinája sem volt nagyon fiús alak — mondtam, hogy vigasztaljam.

— A lány elővette a könyvet s meggyőződhetett állításom valóságáról.

Miután újra visszacsúsztatta táskájába a kötetet, megjegyezte:

— Örökké élni fognak.

— Látod Ray, ezért viszonylagos a divat, a viták pedig gyakran ál-problémák körül lángolnak.

— Nem veszed komolyan a fiatalság létkérdéseit — mondta. Szemem sarkából láttam, hogy elégedetlen.

— Komolyabban veszem, mint gondolnád, mert a létkérdésnek nevezett ügy következményeit, terheit a fiatalság sokszor az idősebb generációra hártja.

Ray festetlen ajkát kedvetlenül lebiggyesztette.

— Most úgy beszélsz, mint Teddy.

— Apád már megszerezte az élettapasztalatot.

— De mi fiatalok élni akarunk! — pattant a hangja.

— Senki sem tiltja, vagy ellenzi Ray, de ne végletek és mértéktelenség jelentsék a fiatalságnak az élnivágást. Egyszer karcsú, egyszer teltkarcsú, egyszer meg

— mit tudom én. Az élet nem divat Ray, még a fiatalság sem, mert gyorsan tovastáll.

— Azok a nők a képeken fiatalok maradtak.

— Építs újra homokgúlákat — szakítottam meg a beszélgetést. Ray előbb komolyan rámnézett, aztán megjelentek arcán a bájos gödröcskék, elmosolyodott. Kezét a homokba merítette, apró kupacokba csorgatta tenyeréből a sárga, finom port. Egészen elmerült ebben a lényegében semmittevésben. De nem hallgatott sokáig.

— Mondd, nem tartanak minket a fiúk modellnek? — kérdezte kissé bizonytalanul.

— Ideálja mindenkinek van, Ray. Talán olyan, mint a megfestett freskó, melyen az arc helye üres, míg az igazit meg nem találjuk.

— Óh, hány kedves lány arcot tűntek akkor el a meszelő felelőtlenül azzal, hogy nem az igazi — mondta elgondolkozva.

Este egy pohár vörösbor mellett ültünk. A ciprusok sötétebbek voltak az esti ég fekete bársonyánál, a tenger apró hullámai ezüst szálként csillantak, ha fény sugar esett rájuk. Mögöttük szürkeségbe fakult a római amfiteátrum romja.

A délelőtti beszélgetést folytattuk, híres festők, híres képeiről.

Ray váratlanul nekem szegezte a kérdést:

— Mit gondolsz, a híres női arcképek modelljei mit kaptak a festőktől? Sejtettem hová akar kilyukadni.

— Kérdés, hogy mit adtak a mestereknek a nők, hogy olyan művet alkothattak?

— válaszoltam.

A lány felemelte poharát, de nem ivott. A perem felett nézett rám. Szeme, mint az ametiszt kékje a rubin mellett.

— Miért nem válaszolsz? — faggatott szinte.

—Válaszolk, persze, hogy válaszolk — nyugtattam meg mosolyogva.

— Tréfálsz — duzzogott.

— A szemed színéről jutott eszembe, kedves Ray . . . Hogy nevensz? Dehogya. A régi görögök azt tartották, hogy az ametiszt véd a részegség ellen. Mikor felemelted a poharat, a bor színe mellett ametiszt kéknek láttam a szemed. És ezt a hagyományt egy leendő történelemtanárnak igazán illene tudnia.

Ray egyetlen kortyintással lenyelte a bort. A pillantásától nekem lett melegem.

— Tölts — tartotta elem a finomművű talpas kelyhet.

— Raffaello Fornarinája, vagy Leonardo Mona Lisája nézhetett így a festőre, ha vele volt — mondtam.

— Milyen jó lenne az örök fiatalság — szólt mosolyogva.

— Most válaszolk a kérdésedre, Ray. Kicsit irónikusan megkérdezted, mit adtak azok a férfiak a modelljeiknek. Azt, amit most kívántál, halhatatlanságot, örök fiatalságot.

— S mit adnak nekünk a fiúk?

Mosolyognom kellett Ray logikáján. Vajon hány fiatalember szeretné halhatatlannak látni az életében előfordult nőket?

Válasz helyett poharamhoz érintette a magáét. Ittunk egy kortyot. Tünődve szóltam.

— Mégis vannak férfiak, akiknek az emlékezetében halhatatlanok maradnak a lányok, és sokat adnának érte, ha mindig láthatnánk őket. De ezeknek tiszta a lelkiismeretük, s attól tartok, a számuk nem túl nagy.

Ray közelhajolt hozzám. Meleg ujjainak símogatását éreztem csuklómon.

— Akkor nem szégyen gondolatainkat s érzéseinket meztelenül férfinak mutatni, mint egy modell, hiszen van, aki örökké így őriz meg bennünket. Szépnek fiatalnak, Ray.

Boldogságot, élvezetet, vagy csak szórakozást keresnek a fiatalok?

A kérdés nem hagyott-e nyugodni, vagy a modellek? A freskó, mely a nagy Ő-t ábrázolja. Csak az arca helye üres? Aztán változnak az arcvonások, s a meszelő kegyetlenül freccsent végig az előbbin. Jó vastag réteget rak rá, hogy teljesen eltüntesse. S jönnek új és újabb arcok, keményen sercen, lucskol a meszelő és — egyáltalán marad arc? Hiszen mind modellt állt addig, míg arcát a másik szívébe festette, levetkőzött, ki gyorsabban, ki lassabban. Meztelen volt a gondolat, az érzelem, a kívánás, a test. De jött a meszelő és vége.

Így van ez az életben is. A főnök, a személyzetis, a tanár, orvos, hitelező, vámőr, jóakaró, a barát, a bosszúthozó, pillanatnyi szövetséges, újságíró, hivatalnok, a pult alól hiánycikket adogató kereskedő, beosztott, takarítónő, s még ki tudná felsorolni kik előtt vetkőzik a gondolat, szándék, érzelem, szív.

És hol a normális határ a vetkőzőnél és a vetkőztetőnél?

Sokat, nagyon sokat gondolkoztam ezen miután Rayt megismertem.

A vonat kerekei egyhangúan zengték ércdalukat a síneken, s mintha a fémek melódiának szövege lett volna: „Modell vagy, s modelljeid vannak. Vetkőzöl, vetkőztetsz, lemeszelsz másokat s téged is lemeszelnek”.

Szerepe van a modellnek, ha nem is mond szöveget. Csak a szemnek való, tehát inkább fizikai, testi jelenség. Ezért kevesen tudják, hogy a modellnek lelke van, és a megörökítő művésznek is. Minden modell megörökítéséhez a nagy művész odalehelte lelkének egy parányi részét, és akkor örökéletű a mester s a modellje is. Aki nem ad lelket, azt lemeszelik — előbb, vagy utóbb, és más kerül a helyére.

Hónapok teltek el s modellt kutattam, mert néhány kérdésre választ kerestem. Gyengének éreztem magamat a válaszadáshoz.

A kérdés egyszerű és mégis bonyolult. Boldogságot, élevezetet, vagy csak szórákozást keres a fiatalság?

Akinek elmeséltem, hogy modellt keresek, nem értett meg. Azt hitte, szimpla vetkőztetésre készülök, pedig a kérdést fel kellett tegyem.

Választ várt, nem hagyott nyugodni.

Gyuri barátom a befutottak közé tartozik. Neki minden nagyszerűen sikerül. Mindig előrelépett, nem ismerkedett meg a kudarccal. Ez rányomja bélyegét a jellemére. Minden ügyében magabiztosan, fölényesen dönt. A siker bizonyos mértékig hatalomtudatot teremt, és ezzel az igények étvágya egyre nő.

Gyurinak kezdett a főváros, az ország szűk lenni. Utazni indult, minél többet, minél messzebbre. Otthon is utazott — öröklakás, lakberendezés, divatos öltözködés, nagyvonalú életmód és nők, gyorsan elérhető célok.

Csupa megvalósult álmom az élete. Prágában a szállodában találkoztunk véletlenül. Vele volt Eda, akit eddig nem ismertem. A szép hölgy néhány udvarias frázis után vásárolni indult. Mi barátok sétálni mentünk. Gyuri beszélt többet. Megszokta, hogy övé legyen a vezérszólam. Óváros tér, lóportorony, Károly-híd, a megszokott útvonal a szépet kedvelő turisták számára.

A Mala Strana téren éreztük, hogy jól esne egy kis pihenés. Beültünk egy kávéházba. A nagy üvegablakon besütött az októberi nap. Sört kértünk, aztán zavartalanul cseveghettünk. Gyurinak szűk volt Prága. Szépek a műemlékek, a sajtáságos gótika remekművei, de hát mi ez nyugat világvárosaihoz mérve.

— A mai ember nagy méretekből gondolkozik. Levegő, felhőkarcolók, autózstrádák, áruházak. Ez kell nekem! — szögezte le Gyuri barátom. — Múzeumok, mint a Louvre, a firenzei képtárak, a bécsi szépművészeti gyűjtemény. Ezt nevezem! De ezek itt? — legyintett.

— Megnézted az itteni képtárat? — kérdeztem.

— Nem járok képtárakba — válaszolt érdesen.

— Már elteltél velük? — csodálkoztam. — Régebben nagyon szeretted. Emlékszel? . . . Egy kézmozdulattal leintett. Felemelte poharát és lehajtotta a sört.

Nem hagytam abba a témát. — Talán Eda? — kérdeztem.

— Nem! — utasított el.

Vállat vontam Új vesszőparipának véltem a nézetét, de a tekintetében zavart láttam. Idegesen gyujtott rá, az öngyujtóval babrált. Láttam, hogy nyilatkozni akar, de nem találja a megfelelő szavakat, inkább fellengzős szövegköntöst keres, amibe apró kudarcait bujtatni szokta.

— Van egy portrém — szólalt meg váratlanul.

Valóban emlékeztem rá, hogy egy lány arcképét említette régebben.

— Szóval ez köt le annyira — tréfáltam. — Így már más kép nem is érdekel.

— Nem, nem! — állított meg. — Gyöngyről készült.

— Aha, szép lány volt.

Mosolyogtam, mert Gyöngyért valósággal rajongott . . . És most Eda? . . . — villant fel bennem az összefüggés. Elég tapintatlanul megkérdeztem:

— Mi van Gyönggyel?

— Dobtam — válaszolt ridegen.

Ujabb sörért intettem a pincérnek. Közben néztük a sárga ital habkoronájának csipkéit a pohár peremén. A pincér letette a félig telt üveget és elsietett asztalunktól.

— Mégis őrzöd a képét? — kérdeztem félhangosan.

Gyuri merészen boltozott márvány homlokán húsos redők hullámozottak. Először vettem észre rajta harminchét évét, mert húsz egynéhány évesként öltözött.

Gondterhelten nézett maga elé.

— Nem tudok tőle szabadulni — szólt csendesen és látszott rajta, hogy igazat mond.

— Az a lány nagyon szeretett téged.

— Már nem érdekel, és mégsem tudok tőle szabadulni.

— A képétől, vagy tőle? — kérdeztem.

Kényelmetlenül fészkelődött a széken.

— Az a kép beszél — súgta szinte.

— Mit csinál? — érdeklődtem gyanakodva.

— Néz és beszél. Ha háttal állok feléje érzem, hogy merően néz . . .

Gyors pillantást vetet arany karórájára, s a poharáért nyúlt.

— Igyuk ki, aztán ebédeljünk, Eda türelmetlen lesz.

Látszott rajta, hogy ideges. A szép nő kelletlenül nézett Gyurira.

— Már megint a kép?

— Az — válaszoltam barátom helyett.

— Le kell akasztani — mondta Eda. Hangjában gúny táncolt.

— Hiába való fáradság — válaszoltam alig titkolt haraggal. — A helye megmarad és ha ezerszer is átfestik a helyét, ha százszor lakást cserél Gyuri, akkor is ott marad az üres helye. — Tudtam, hogy örökre elrontottam Edánál a dolgomat. Sötét szeme harciasan villant. De nem hozzám intézte a nekem szánt szavakat.

— Ajándékozd neki Gyuri, beszélgessen ő vele. Ügyis — tolta előre megvetően alsó ajkát — egyedül van. Ráér.

Gyuri azonban a sült felett csörgette evőeszközét, nem hallotta az ajánlatot.

Elmentem a képért. Még a helyén függött. A szemben levő ablakon keresztül áramlott rá a fény. Leültünk és néztük a portrét.

Mellkép volt. A nyak szabad, a gömbölyű vállak is. Barnás lehellet a fehér bőrszínben. Sötétzöld, erősen kivágott ruha. Majdnem fekete haj. Magas, síma homlok, rajta alig észrevehető két ráncfodrocscsa. Sötét szemöldöke, az orrgyök felé enyhén szélesedő holdsarlót idézte. Kerek arc. Murillo gyerekábrázolásaira emlékeztetett. Kicsiny fülkagylók. A szeme? Kékes-zöldes színű. Hosszú, sűrű, fekete pillák árnyékolják, mintha lassan lehúnyni készülne. Álla gömbölyű. Szép ívű, piciny a szája. Ajkát résnyire nyitja, hogy fogainak hófehér gyöngysora látszik. Lehet tizenhat éves, de lehet huszonhárom. Felnőtt lány? Érett nő? Ki tudja. Jobb keze látszik. Gömbölyű csuklóján nem visel ékszer, tiszta a bőre, s a rásimuló sötét pihék pótolnak minden mesterséges díszet. Puha meleg a kéz formája, vonzó gödröcskék, újhald-sarlói árkoznak alá a kerek, hosszú ujjakat.

Tenyerebe simuló, rozsdavörös, nagyszemű szőlőfürtöt tart könnyedén, mintha nem lenne súlya. Könnyű, mint érett fiatalsága, az ember legszebb életkora. Még nem csípte meg az élet dért hirdető, éles szele, még hamvas, édes.

A kép aranybarna háttere, mint érlelő, őszi naplementét követő meleg alkonyat — oly kellemes, hogy az ember meg szeretné állítani az időt, maradjon ez a narancsvörösből lassan egyre barnuló fény.

A kép foglalata, a ráma, órany színű, tompán fénylő.

Az egész remekmű, mely él, bár nem mozdul, de láthatatlanul lélegzik.

Ilyennek láttam — ezért neveztek ugratásképpen nagy idealistának — Gyöngy arcképét.

Gyuri most vegyes érzelmekkel szemlélte. Eda arcáról valami fölényes megvetés nézett lefelé. Valahogyan lefelé nézett a képre és a barátomra is. Két szép nő néma párbaja. Két modell versengése, hogy a férfi szívének ecsetje melyiküket örökítse meg. Levetköztek előtte valódi női mivoltukban. Csak az volt számomra kétséges, milyen arányban érvényesült náluk az érdek és a vonzalom.

Eda mellettem ült, Gyöngy a képről nézett. Vajon leakasztotta volna Eda képét?

— Primitív szépség, intelligencia nélküli homlok — döfte bele a nő megjegyzését a csendbe.

— Nem végzett egyetemet s nem járt külföldön — mondta Gyuri csendesén.

— Igen — nyújtotta Eda gúnyosan a szót. — A barátodat megértem, hogy beleesett a képbe, mert nem ismerte az eredetit, de neked ösztönösen érezned kell, ki való hozzád.

Gyuri elvörösödött. A képre nézett, aztán rám. Gyöngy sorsa fizikai értelemben eldőlt.

Most enyém a kép. Ülök vele szemben és nézem. A magányos ember néha megindul meghatározott cél nélkül. Úgy megy mint az erdei vad a maga birodalmában növénytől-növényig. Szimatol, nézeget, de előtte nagy köd van, s egyre mélyebben hatol bele, hátha talál valamit. Néha egy kicsit fél attól, hogy egyáltalán találjon.

Ilyen érzésekkel néztem a képet. Aztán döntöttem. Vettem a kabátot és elindultam.

Megint hárman vagyunk. A kép, a modell és én. Gyöngy eljött. A modell ül arcképe előtt. Csak a térbeliség és a hang különbözteti meg őket. Lehúnynom a szemem s ha akarom a kép beszél.

Néhány mondatból is kerek lehet egy élet eseménysoara, bár az események csak az idő múlásának perc- és számrovátkái az élet kerek óralapján.

Gyermekkorában keveset szórakozott, serdülő korában nővéreivel sétált. Fiatalabbik nővérevel átszaladtak a forgalmas úttesten, egymás kezét fogva. Nem tanult. Szakmára volt szüksége, hogy önállóan keresse meg a kenyerét, s mire a kérők jelentkeznek, legyen meg a kelengye és a bútor. Mindig sokat dolgozott. Most is igyekszik több munkával, némi többletteresethez jutni. Már nyaralt a Balatonnál. Vannak szép, fzléses ruhái. Persze van teddy-berje, sapkával. Nem ér rá olvasni, de szívesen nézi a televíziót. Udvarlói voltak. Szép lány, megakad rajta a férfiak szeme.

Úgy vettem észre néha egy kicsit modortalan. De hát erről a felnőttek tehetnek elsősorban. Hozzám mindig figyelmes volt. Ha hirtelen akadályá támadt a megbeszélte találkának, előre szólt:

— Már féltém, nem látom. Idejében akartam szólni, hogy nem tudok jönni.

De azért jött. Megvallom, legtöbbször kissé elfogódott voltam vele szemben. Nem sokat olvasott, de tudni akart. Fiatal nő, érdekelte az élet.

Egyszer az életről, annak szépségéről és árnyoldalairól beszélgettünk. Kicsit naív, de nagyon gyakorlati nézetei voltak. A képre mutattam.

— Vigyázz, ne telepedjen homály, vagy árnyék a fényes részekre, mert öreg, ráncos, csúnya lesz az arcod, a szemed pedig . . . szép vagy és fiatal.

Gyöngy felállt megnézte a képet. Odajött, elvette előlem a hamutartót és kiürítette tartalmát a kályhába. Eltette a kávékészletet is, aztán végignyúlt a pamlagon. Álló munkát végzett, ezért szabadidejében szeretett lefeküdni.

— Most már ismersz — szólt. — Mondj valamit magadról.

Elmondtam neki titkos vágyamat.

— Szeretnék egyszer úgy lefeküdni, hogy valaki a karjába vegyen és egy kicsit becézzen. Úgy érzem, ha egyszer így alhatnék, évek fáradtságát pihennem ki egyetlen éjszakán.

Gyöngy intett a fejével s a kezével.

Mikor melléje ültem megfogta a kezemet. Felnéztem a képre, s eszembe jutott a freskó, az arc üresen hagyott helye. Ellenállhatatlan, belső kényszerből beszélni kezdtem.

— Ismered az elfonnyadó koszorú legendáját, Gyöngy?

Tekintetével kérdezett.

— Minden szűz és minden asszony csodálatos virágkoszorút visel. Amikor hazug kezek érintik meg a szűz koszorúját, azonnal elhervad. Az asszonyoké is elhervad, ha illetéktelen férfi nyúl hozzá. De a jogot a csodás koszorú érintéséhez, megadja a szív és erkölcs. Vannak férfiak, akiknek szelíden hajtja oda a lány, az asszony a fejét, hogy a koszorút vegye le. De akkor nem hervadnak el a szép virágok.

Gyöngy sötét pilláinak árnyékából nézett rám. Kékeszöld, sugárzó fény, fekete fényördő titokzatos mélyéből, de nem csalóka lidércfény. Fényes aranycsillogás.

Elgyengültem. Úgy éreztem, magányosságom ködéből végre kiléphetek. S amint mozdultam, hogy a szerelem szívárványos árnyékába borítsam, tekintetem az arcképre esett. Úgy tűnt, hogy a kép tisztán ragyog, Gyöngy mosolyog — lecsip egy szólószemet a fürtről. De én tudtam, ha megteszi, koszorúja menten lehervadna.

Megsímogattam az arcát, s azon a legellentétebb érzelmek küzdöttek. Szerelem, csalódás, várás, boldogság, értetlenség.

— Boldogságot, élvezetet, vagy szórakozást keresel Gyöngy? — kérdeztem halkan.

Ujjai az arcomon maradtak, mintha hirtelen pergő könnyei megvakították volna.

— Csak addig leszel, aki vagy, míg magányos maradsz — súgta.

Lassan felemelkedtem. Kicsit fáj a tudat, hogy nem az ő arca került az üres helyre.

— Fiatal vagy — mondtam, kicsit a saját megnyugtatómra is. A képre mutattam: — Elviszed?

— Nem — tiltakozott. — A tiéd, ugye nem sötét, nem ráncos, nem öreg?

Mosolyognom kellett felnőttes aggodalmaskodásán.

— Ne félj, Gyöngy, a kép szép maradt és nézd, ott a fejedon, hogy illatoznak koszorúd virágai.

Boldogságot, élvezetet, vagy szórakozást keres a fiatalság?

Képeket néztem.

„A Baltimore-i Páris-történet mestere” képét az esztergomi múzeum kincseit.

„Lány az egyszarvúval”. — A szőke lány átöleli az unicornis nyakát. Az egyszarvú szelíden pihen a lány mellett. Nem is tehet mást. Ártatlanságot jelképez. S a fehérbőrű, aranyszőke, pirosruhás lány szeretettel nézi és becézi.

Középkori lány boldogságát az ártatlanságban keresi.

Mazolino freskóját csodáltam. A római San Clemente templomban az angyali üdvözlés ábrázolja. Az angyal, csodás zöld színek közt lebeg. Szőke, kezében liliom. Lányarca van.

Egy férfi. Jan van Eyck mester festette. Sapkája világoskék színű. Aranygyűrűt tart a kezében. Arca él. Földi ember. Barna szemének tekintete, homlokán a két ránc a cselekvő életet mutatja, Ember, minden bűnével és erényével. Nincs ártatlansági jelkép körülötte. A gyűrű arany, az arany pedig pénz. És pénzért vásárolni lehet.

A bécsi Szépművészeti Múzeumban láttam Raffaello egyik híres madonnáját. Lefestett királyokat, királynőket, polgárasszonyokat és szeretőket.

Elhangzott kérdés jutott eszembe Velazquez termében, a fakó hajú, duzzadt ajkú, csúnya spanyol Habsburg asszonyok, lányok arcképei előtt.

Mit adott a modell a mesternek? — Pénzt. A királyok, egyházi mecénások pénzét adtak. Mit adott a festő modelljének? — Halhatatlanságot, egyik-másiknak örök fiatalságot. Eddig egyszerű a dolog. Vannak azonban örökéletű női mosolyok s ezeket senki sem fizette meg pénzzel, hanem szívéből adtak egymásnak egy darabkát. Ez kölcsönös volt. A Vatikán Stanzáiban szereplő alakok arcát érdek és pénz juttatta az üres, vakolt falmezőre.

Életünk freskójában viszont hazugságok vannak. Igérjük, hogy a lány arca örökre ottmarad, de lemeszeljük, s másik kerül oda. Pénzért és érdekből ígérnek egyesek kitörölhetetlen arcképet feleségüknek, férjüknek.

Ez a különös arcképfestés fiatal korban kezdődik. Ezért kell megkérdezni, hogy a fiatalság boldogságot, élvezetet, vagy szórakozást keres?

Twist! Twist! — üvöltötték a fiatalok, akik majdnem önkívületben rángatóztak, ugráltak a kis bécsi bár táncparkettjén.

Csöpp nem nézett rám. A vendégeket figyelte. Kicsi, szinte légies alakja, elefántcsontsápadt bőrszíne, nagy sötétbarna szeme volt. Királyi diadémként ragyogott vörös hajkoronája. Szép volt, de az orra körül pajkoskodó néhány szeplőre haragudott. Ujjacskaival a táncdal ritmusát kopogtatta.

— Látod, mennyi öreg nő van itt? — kezdte. — Tele vannak ékszerekkel és micsoda ruhák.

— Nem elég neked, hogy Bécsbe jöhettél? — kérdeztem.

— Élni akarok — jelentette ki határozottan.

— Megteheted.

— De hogyan? — kérdete cinikusan.

Hallgattam.

— Férjhez megyek, lesz két szoba összkomfortos lakásunk, talán kocsit is veszünk. Jönnek a gyerekek és kész.

— Akarsz táncolni? — hívtam, mert tangóba kezdett a jazzband. Kezét nyújtotta, hogy a parketthez vezessem.

— Most mit gondolsz? — kérdeztem.

— Unom az egészet.

Kellemes vallomás.

— Szeretnél csavarogni, Csöpp? Mindig egyedül csavarogni?

— Úgy, mint te? Könnyű neked, magányos vagy.

Vállat vontam.

— Te is élhatsz így. Amellett ez az út vezet a vágyott szép ruhákhoz, értékes ékszerekhez. Elcsavarogni a fiatalságodat, ha nem tetszik a kétszobás jövő.

— Miért nem lehet mindent fiatalon megkapni?

Eszembe jutott, hogy a természet milyen szigorúan bünteti a korai érést. Fanyar a gyümölcs, vagy lefagy. Ezt mondjam a lánynak?

Szótlanul lépkedtünk a zene ritmusára. Csöpp felnézett rám. Szemében kis aggodalom.

— Haragszol? Elrontottam az estédet?

— Nem. Gyere, ülünk vissza.

Belémkarolt míg az asztalunkhoz értünk.

— Csöpp!

— Tessék.

— Nem tudok a kérdésedre válaszolni.

Összevonta a szemöldökét.

— Te nem vágyasz többre?

— Mindenki többre vágyik, ez örök törvény.

— De te nem sietsz.

— Idő előtt semmi sem érik.

Csöpp belátta, hogy nem kap bátorító, vagy igazoló választ. Más tárgyat keresett

— Milyen érzés egy nőre emlékezni, akivel szakítottál?

— Ne hozz zavarba — utasítottam el.

Elégedetten mosolygott, s ez harcra tüzelt.

— Valami megmarad a férfiban minden nőből. Az újat mindig összehasonlítja a régivel. Talán azért lehet modellnek nevezni az első, vagy valamelyik későbbi szerelmet. De nem jó tulajdonságokat keresni. Kételyek lépnek fel, lekiismeretfur-

dalás, amit öngazoló érvekkel szeretnék elintézni, esetleg valamit jóvátenni.

Csöpp vörös hajában megtört villódzó fénysugarak kergetőztek, amint fejét mozdította.

— Akkor igaz az első szerelem — mondta.

— Nem hiszem. Az ideál, a mesebeli királyfi, akinek sok-sok évig keressük az arcát. A férfiak hercegnőjüket keresik s csalóka arcokkal festik tele a szívüket.

Legyintett.

— A férfiak mind szórakozni akarnak.

— Második nekem címzett nevetlenség az este folyamán.

A kezemért nyúlt.

— Nem akartalak megbántani. — kérlelt.

Énekesnő lépett a mikrofon elé. A közönség, különösen fiatalabb része nagy tet-szészajt csapott. Csöpp is tapsolt.

— Látom a nők is szórakozni akarnak — törlesztettem a kölcsönből.

Nevetett.

Kellemes, kicsit gyermekes csengésű hangja volt az énekesnőnek. Lassú, érzé-
kekre ható, agyat bódító, gátlásokat bénító tangó. A fiatalok tánc közben egyre
jobban összesímultak. Kéz a kézben lehúnyt szemmel, összeérő térdek, egymáshoz
szoruló mellek, hasak. Összeérnek az arcok, lassan közelednek a zene hatására az
ajkak, szakadozott suttogások, s itt-ott egymásra tapad a fiatal párok szája. Röpké-
puszi, hosszú, szenvedélyes csók, hogy a kapaszkodó ujjak hegye a szorítástól el-
fehéredett.

Csöpp tágranyílt szemmel nézte a nyilvános helyen szokatlan jelenséget.

— Miért nem lehet mindent fiatalon megkapni? — tettem fel halkán az ő kér-
dését.

— Nem tudom — válaszolt. Arca egyötörtnek látszott.

Ekkor elkiáltotta magát rekedt hangján egy néger énekes. Rossz németiséggel
törte a szöveget. De hallgatósága elragadtatva ünnepelte. New Orleansról szólt a
dala. Visszaültünk asztalunkhoz s Csöpp mohón hajtott fel egy pohár jeges bort.
Erőlködött a mosolygással.

— Sok egyszerre? — kérdeztem halkán.

A néger vad éneklésbe fogott. Csörgött, pattogott, harsogott a hangszer, a rekedt
énekhang még a dob tam-tam ütemeit is túlkiáltotta. A vendégek kiáltoztak, tapsol-
tak, ugráltak.

— Micsoda ruhák, ékszerek — mondtam.

Csöpp lehajtotta a fejét. Könnyekkel küzdött. Ujjaimat mágnesként vonzotta
a vörös haj, hogy csuklóig megmártsam benne a kezemet. Nem haragudott meg.
Már mosolygott.

— Hazakisérlek — ajánlkoztam.

Az utcán hozzámsimult, a magányoshoz, aki a fiataloknak csak kétszobás la-
kást, esetleg kocsit tud ajánlani — aztán jönnek a gyerekek.

Boldogságot, élvezetet, vagy szórakozást keresnek a fiatalok?
És a felnőttek?